

ΤΑ ΜΕΘΟΡΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ

Ἰπὸ

Δρος ΓΕΩΡΓΙΟΥ Μ. ΙΑΚΩΒΙΔΗ, D.P.M.

Διευθυντοῦ Νευροψυχιάτρου

Νοσοκομείου Παιδῶν «Ἡ Ἁγία Σοφία»

Τὸ τεράστιον ἐνδιαφέρον ὄλων περὶ τὰ ψυχιατρικὰ θέματα ἔχει συντείνει εἰς τὴν δημιουργίαν παρανοήσεων τῆς σχετικῆς ὀρολογίας. Ἡ παροῦσα δημοσίευσις ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν ἄρσιν αὐτῶν τῶν παρανοήσεων καὶ τὴν σύντομον ἀνασκόπησιν τῶν ὅσων ὠδήγησαν εἰς τὴν σημερινὴν εἰκόνα.

Ψυχίατρος - Ψυχαναλυτῆς - Ψυχολόγος. Παρὰ τὴν τεραστίαν διαφορὰν μεταξὺ τῶν εἰδικότητων αὐτῶν, συχνὰ προκύπτει ἀδικαιολόγητος σύγχυσις. Ὁ Ψυχίατρος καὶ ὁ Νευρολόγος εἶναι βασικῶς ἰατροί, ἐνῶ ὁ Ψυχολόγος δὲ ν εἶναι ἰατρός. *Ψυχιατρικὴ* λοιπὸν εἶναι ἕνας κλάδος τῆς Ἱατρικῆς—αὐτὸς ποῦ μελετᾷ τὰ ψυχικὰ νοσήματα: τὰ αἰτίαι τους, τὸν μηχανισμό τους, τὴν θεραπεία καὶ τὴν ἀποθεραπεία τους. *Νευρολογία* εἶναι ἄλλος πάλι κλάδος τῆς Ἱατρικῆς, ποῦ σπουδάζει ἀσθένειες τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν περιφερικῶν νεύρων, μετὰ τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστόν, ἐπιτελεῖται ἡ κίνησις τῶν μυῶν, ἡ αἰσθησις, ἡ λειτουργία τῶν σπλάχνων κτλ.

Ἐξέφαλος τῶρα, πλὴν τοῦ ὅτι ἀποτελεῖ τὸ ἀνώτερον κέντρον (τὴν «διοίκησιν» θὰ ἐλέγαμε) τῶν περιφερικῶν νεύρων, ἀποτελεῖ ἐπίσης καὶ τὴν «ἔδραν», τὸ ὑλικὸν ὑπόστρωμα τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν, εἰς τὸν τρόπον ὥστε νὰ συμπληρῆσάξη τὴν Νευρολογία καὶ τὴν Ψυχιατρική, οἱ ὁποῖες εἰς τὴν Ἑλλάδα θεωροῦνται μία εἰδικότης.

Παρ' ὅλον ὅμως ποῦ, κατὰ τὴν ἔννοια αὐτῆ, ἡ Ψυχιατρικὴ ἔχει κοινὴ καταγωγὴ μετὰ τὴ Νευρολογία, ἡ ἀνάπτυξις τῆς εἶχε

καταπληκτικὰ ὑστερήσει, καὶ σήμερα ἀκόμα, μόλις ἀρχίζει νὰ βρῆσκη τὸν δρόμον τῆς. Ἀπ' τὶς πρωτόγονες κοινωνίας ὡς τὴν Ἀναγέννησιν, οἱ μαγικῆς ἀντιλήψεις καὶ οἱ προλήψεις ἀποτελοῦσαν τὴν μόνην καὶ τελεσιδικὴν ἐρμηνείαν ὅχι μόνον τῶν ψυχικῶν νοσημάτων ἀλλὰ καὶ τῶν φυσιολογικῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν, παρὰ τὴν φωτεινὴν ἐξαίρεσιν τοῦ Ἱπποκράτους, τοῦ Πλάτωνος καὶ μερικῶν ἄλλων.

Ὅταν, πρὶν ἀπὸ δύο αἰῶνες, ἐφάνηκαν οἱ πρῶτοι ἰατροί, ποῦ κάπως εἰδικώτερα ἀσχολήθησαν μετὰ τὶς ψυχικὰς νόσους, ἡ πρόοδος ποῦ ἐπετελέσθη ἦταν μικρὴ, ἐν συγκρίσει μετὰ τὴν ὑπόλοιπον ἱατρικὴν, γιὰτὶ (μεταξὺ ἄλλων λόγων) τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης τῶν ἦταν τόσο διάφορον: Ἀντικείμενον ποῦ δὲν προσφέρεται δι' ἀκριβῆ μέτρησιν, δὲν μπορεῖ νὰ ψηλαφηθῆ, νὰ τὸ σπουδάσῃ τὸ γυμνὸ μάτι ἢ τὸ μικροσκόπιο, νὰ τὸ φωτογραφῆσῃ κανεὶς, οὔτε καλὰ-καλὰ νὰ τὸ περιγράψῃ μετὰ ἱκανοποιητικὴν ἀντικειμενικότητα! Πάνω ἀπ' ὅλα, ὁ ψυχίατρος δὲν μποροῦσε νὰ ἔχη ἀναμφήριστον γνώμην διὰ τὴν προέλευσιν τῶν συμπτωμάτων, καὶ κυρίως δὲν μποροῦσε ν' ἀπομακρυνθῆ εὐκολὰ ἀπὸ πατροπαράδοτους ἀντιλήψεις ποῦ εἶχαν τὴν ἀδιάσειστην ἰσχυρὰν ἀξιωμάτων. Ἔτσι λοιπὸν, ἡ πρόοδος τῆς Ψυχιατρικῆς ὑστέρησε, μέχρις ὅτου ἐφθασε βοήθεια ἀπὸ ἄλλας ἐπιστῆμες, ὅπως θὰ δοῦμε σὲ λίγο.

Ἄς τελειώσουμε ὁμῶς πρῶτα μετὰ τοὺς ὀρισμούς. Ἄς ποῦμε τῶρα τί εἶναι δύο ἄλλα πράγματα ποῦ τόσο ὁ κόσμος τὰ συγχέει

μέ τὴν ειδικότητα τῆς Νευροψυχιατρικῆς, καὶ συγκεκριμένως ἡ Ψυχολογία καὶ Ψυχανάλυσις.

Ψυχολογία εἶναι ἡ ἐπιστήμη πού μελετᾷ γενικῶς τὰ ψυχικὰ καὶ διανοητικὰ φαινόμενα. Ὁ ἰατρὸς πού ἀσκεῖ ψυχιατρική, πού συναντᾷ δηλ. βλάβες τῶν ψυχικῶν φαινομένων, πρέπει φυσικὰ νὰ ξέρῃ καὶ ἡ Ψυχολογία, ἐκτὸς τῆς Ἱατρικῆς, ἀλλὰ ἡ ἱκανότητά του νὰ θεωρηθῇ τὰ ψυχικὰ νοσήματα στηρίζεται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ στὶς ἱατρικὲς καὶ ὄχι στὶς ψυχολογικὲς του γνώσεις. Ἐπίσης, ὅπως εἶναι φανερόν, ἡ Ψυχιατρική, ἡ Ψυχολογία, ἡ Νευρολογία κτλ. ἔχουν πολλὰ κοινὰ σημεῖα, γιὰ τὴν ἀκρίβεια κοινὰ ἀντικείμενα μελέτης, ἀλλὰ μὲ διαφορετικὲς ἐπιδιώξεις.

Ψυχανάλυσις πάλι εἶναι, ὄχι πλέον ἐπιστήμη, ὅπως εἴπαμε διὰ τὴν Ψυχολογίαν, ἡ κλάδος τῆς Ἱατρικῆς, ὅπως εἴπαμε διὰ τὴν Ψυχιατρικὴν. Ψυχανάλυσις εἶναι ἀπλῶς καὶ μόνον μία, μεταξὺ πολλῶν, ἐρμηνευτικὴ θεωρία καὶ θεραπευτικὴ μέθοδος ψυχικῶν ἀνωμαλιῶν, πού προῆλθε ἀπὸ τὴν μεγαλοφυΐα ἐνὸς καὶ μόνον ἀνθρώπου, τοῦ Φρόνυτ.

* * *

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν κατάτμησι παραστάσεων πού προκαλοῦν οἱ ὀρισμοί, ἄς ἐνοποιήσωμε κάπως τὰ πράγματα γυρνώντας στὸ παρελθόν. Στὴν ἐποχὴ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ἰατροὶ μελετοῦσαν σχεδὸν κάθε τι τὸ ἐπιστητόν, καὶ οἱ ἐπιστῆμες δὲν ξεχώριζαν πολὺ ἀπὸ τὴ φιλοσοφία. Ἡ ψυχιατρικὴ ἀπὸ πλευρᾶς θεραπείας ἦταν σχεδὸν ἀνύπαρκτη, παρ' ὅλο πού ἀπὸ καιρὸ ἐχρησιμοποιεῖτο μιά βάρβαρη μέθοδος διατήσεως τοῦ κρανίου—πρόδρομος, θὰ ἔλεγε κανεὶς, τῆς λευκοτομῆς—ἐπὶ διαφόρων ψυχικῶν παθήσεων.

Ἡ Ψυχογνωσία ἦταν ἀρμοδιότης τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων καὶ τὶς ἀντίληψεις τους περὶ ψυχῆς εἶχαν βασικῶς κληρονομήσει ἀπὸ τὰ πρό αὐτῶν Ἱερατεῖα. Ἡ λέξις ψυχή λ.χ., ὅπως τὴν ὀρίζει ὁ Πλάτων, προέρχεται ἀπὸ τὸ ψύχω, πού σημαίνει φυσῶ, πνέω καὶ ἀναπνέω, δηλαδὴ ζῶ. Ἀντίληψις μὲ ἄλλους λόγους πανομοιότυπος μὲ ὅλες τὶς

θρησκευτικὲς δοξασίαις περὶ ἐμφυσησῶς ζωῆς, περιλαμβάνομένης καὶ τῆς χριστιανικῆς: καὶ ἐπλάσεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς· καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἦταν ὁ κυρίως ψυχολόγος τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἔγραψε μία περίφημη διατριβή: *Περὶ ψυχῆς*, ὅπου περιγράφει τὴν καρδιὰ ὡς ἔδρα τῶν ψυχικῶν ἐκδηλώσεων (σύμπτωσις ψυχῆς καὶ ζωῆς). Ὅπως ὁ Πλάτων, εἶται καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ὁμιλεῖ διὰ τὸ «πνεῦμα», τὸ νοητικὸ μέρος τῆς ψυχῆς, πού τὸ πιστεύει ὡς ἀποτελούμενον ἀπὸ αἷμα καὶ ἀέρα. Τὸ «πνεῦμα» αὐτὸ συχνὰ θερμαίνεται ἀπὸ τὰ πάθη πού κλυδωνίζουσι τὴν καρδιὰ, καὶ μετὰ πηγαίνει εἰς τὸν ἐγκέφαλο, ὁ ὁποῖος τὸ ψυχραίνει, τὸ λογικεύει, θὰ ἐλέγαμε. Μία ἀληθινὰ θαυμαστὴ ψυχολογικὴ ἀντίληψις, ὅσο καὶ ἀνβασιζέται σὲ ἀπόλυτη ἄγνοια τῆς ἀνατομίας. Κι ὅμως, λίγο-πολύ, ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι, ἀπὸ τὸν Ὀμηρὸ ὡς τὸν Πλάτωνα καὶ τοὺς μεταγενεστέρους, ἐπρέσβευαν πῶς ἡ ψυχὴ, ἔχοντας ὑπερβατικὴν τὴν προέλευσιν, εἶναι κάτι τὸ τελείως διάφορο ἀπὸ τὸ φθαρτὸν σαρκίον. Αὐτὴ ἡ ἀντίληψις, συνυφασμένη μὲ διάφορες ἄλλες θρησκοληψίες κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ἀνεχάιτισε δυστυχῶς τὴν πρόοδο τῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Ψυχιατρικῆς ἐπὶ αἰῶνες.

Εἰς τὰ 1600 πλέον, μία ἄλλη μεγάλη μορφή, ὁ Καρτέσιος, ἀναλαμβάνει, ὀρθολογιστῆς αὐτός, νὰ βάλῃ σὲ τάξι τὶς ὡς τότε γνώσεις, καὶ ἀπορρίπτει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὶς ὑπερβατικὲς δοξασίαις τῶν προγενεστέρων, ἀναπτύσσοντας δικῆς του, μηχανιστικὲς θεωρίας, ὡς ἐκεῖ βέβαια πού τοῦ ἐπέτρεπαν οἱ θρησκευτικὲς πεποιθήσεις τῆς ἐποχῆς του. Ἀναγνωρίζει πλήρως τὴν σχέσι ἐξωτερικῶν ἐρεθισμάτων καὶ ψυχικῶν ἀντιδράσεων, ἀλλὰ παραδέχεται ἐπίσης μίαν ρυθμιστικὴν ὄντοτητα πού τὴν ὀνομάζει «ψυχὴ» καὶ πού ἐδρεύει εἰς τὴν ἐπίφυσιν (ἀδὲνα τοῦ ἐγκεφάλου). Μὲ τὸν Καρτέσιο, λοιπόν, ὁ ἐγκέφαλος παίρνει γιὰ πρώτη φορὰ τὸ χροῖμα ὡς ἔδρα τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν. Ὡστόσο ὅμως πολλὰς ἀντίθετες γνώμες ἀκούστηκαν κατὰ τὸν 17ο αἰῶνα, ἀπὸ

τὸν θρησκευτικὸν ἰδεαλισμὸν τοῦ John Locke ὡς τὸν ἀπόλυτον σκεπτικισμὸν τοῦ David Hume, ποὺ ἀρνήθηκε τελείως τὴν ὑπαρξίαν τῆς ψυχῆς, καὶ ὡς τὸν Kant, ποὺ προσπάθησε νὰ συμβιβάσῃ τὶς δυὸ ἀκρότητες.

Καὶ χρειάστηκαν 200 χρόνια μέχρις ὅτου ἀρχίσουν οἱ πρῶτοι πειραματισμοὶ στὸ νευρικὸ σύστημα ζώων, μέχρις ὅτου ἐδραιώθῃ ἡ νευροφυσιολογία καὶ μέχρις ὅτου μπορέσῃ ἡ Φυσικὴ νὰ περιγράψῃ τὸ πῶς τῶν ἐρεθισμάτων τὰ ὁποῖα ἐκλύουν ψυχικὰς ἐκδηλώσεις (ἤχητικὰ κύματα, φωτεινὰς ἀκτῖνες, ἠλεκτρισμὸν κτλ.).

Καὶ ὅταν ἡ κατάστασις ἦταν πιά ὄριμη ἀπὸ πλευρᾶς γνώσεων, ἔρχεται (γύρω ἀπὸ τὰ 1875) ἡ τρίτη μεγάλη μορφή τῆς Ψυχολογίας: ὁ Wundt. Σὲ μιὰ ἀναμαστῆ ἐποχῇ, ὅπου οἱ ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις ἀκολουθοῦν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ἐμπρὸς στὰ ἐκστατικὰ μάρτια τῶν ἀνθρώπων, ὅπου τὰ πάντα καθορίζονται ἀπὸ «σταθεροὺς» νόμους καὶ ὅπου τὸ κάθε τι μπορεῖ νὰ ἀναλυθῇ σὲ σίγουρες μετρητέας μονάδες, σὲ μιὰ ἐποχῇ ποὺ ἐφευρέθηκε ὁ ὅρος ἐνέργεια καὶ ποὺ ἡ ἀτμόσφαιρα ἠλεκτρίζεται ἀπὸ τὶς θεωρίας τοῦ Δαρβίνου, δὲν εἶναι περιεργὸ πῶς ὁ Wundt ἐσπούδασε φυσιολογία ἐκτὸς ἀπὸ τὴν φιλοσοφία (ποὺ ἦταν ἡ βασικὴ ἐκπαίδευσις παντὸς καθὼς πρέπει ἀνθρώπου).

Ὁ Wundt εἶναι ὁ πατέρας τῆς Ψυχολογίας ὑπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν τῆς ἐννοια, διότι αὐτὸς πρῶτος μετεχειρίσθη τὸ πείραμα, ποὺ εἶναι ἀναμφισβήτητη ἐκφρασις τοῦ ἐπιστημονικῶς σκέπτεσθαι. Ἐπίσης αὐτὸς, καὶ ἀργότερα οἱ μαθηταὶ του, ἐμελέτησαν τὶς «ἐπὶ μέρους» ψυχικὰς λειτουργίας, ὅπως ἡ μνήμη, ἡ ἀντίληψις, ἡ ἐκμάθησις, οἱ αἰσθήσεις καὶ τὰ αἰσθήματα, καὶ ὅλες τέλος οἱ νοητικὰς ἐξερρασιὰς ποὺ περικλείονται εἰς τὸν ὅρο «νοημοσύνη».

Ἡ μεθοδολογία του εἶχε ὅλα τὰ γνωρίσματα τῆς γερμανικῆς Real-wissenschaft, τῆς ἐπιστήμης δηλ. ποὺ στηρίζεται στὰ πορίσματα τῆς ἐπιρὶ αὐτῆς καὶ ποὺ δουλεύει μὲ τὴν ἐπιρὶ αὐτῆς.

Καίτοι ὁ Wundt ἀπέσπασε τὴν Ψυχολογία ἀπὸ τὴν ἀχλὺ τῆς φιλοσοφίας καὶ τὴν ἔκανε ἐπιστήμη, ὥστόσο—φιλόσοφος ὁ ἴ-

διος—τῆς ἔδωκε καὶ τέτοιες νέες κατευθύνσεις ποὺ τὴν ξανάφεραν πλουσιώτερη στὴ φιλοσοφικὴ οἰκογένεια. Δημιούργησε τὴν «λαο-ψυχολογία», τὸ volk-seele, καὶ μελετώντας τὸν ἀνιμισμὸν (τὴ θρησκεία γενικῶς), τὸν μῦθον, τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἔθιμα, τὴν γλώσσα, τὸ δίκαιο κτλ. συμπληρῶσε τὴν Ψυχολογία μὲ τὴν Κοινωνιολογία καὶ τὴν Ἀνθρωπολογία καὶ δημιουργοῦσε τὴν παράδοσι γιὰ τὸν McDougall, τὸν Gustave Le Bon, τὸν Λαλὼ καὶ τοὺς ἄλλους ποὺ ἀκολούθησαν σ' αὐτὸν τὸν τομέα.

Ἀπ' τὴν ἐποχῇ τοῦ Wundt ὡς σήμερα, ἡ Ψυχολογία κατετμήθη, διὰ πρακτικῶν ὅσον καὶ θεωρητικῶν λόγων, εἰς πλῆθος ἐξειδικεύσεων (βιομηχανικὴ ψυχολογία, κοινωνικὴ ψυχολογία, κλινικὴ, παιδική, ἐφηβικὴ, πειραματικὴ, φυσιολογικὴ, ἐξελικτικὴ καὶ ἄλλες). Προέκυψαν ἐπίσης: Ἀτομικὴ Ψυχολογία τοῦ Adler, ἡ Ἀναλυτικὴ Ψυχολογία τοῦ Jung κτλ., ὥστε, ἐν τελευταία ἀναλύσει, ἡ ἐπιστήμη αὐτὴ νὰ ἔχη διεισδύσει, μαζὶ μὲ τὴν Ψυχιατρικὴν, εἰς ὅλες τὶς ἀνθρώπινες ἐκδηλώσεις.

Ἄς δοῦμε ὅμως ἐν συντομίᾳ τὴν πορεία ποὺ ἀκολούθησε στὸν θεωρητικὸν τομέα. Ἐπὶ Wundt, ὁ «συνειρμισμὸς» ἦταν παραδεγεγμένη καὶ τελεσιδικὸς θεωρία. Συνειρμισμὸν δὲ ὠνόμασαν τὴν μηχανιστικὴν ἀντίληψιν, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος δέχεται ἓνα πλῆθος ἐρεθισμάτων ποὺ προκαλοῦν ἓνα ἀντίστοιχον πλῆθος παραστάσεων-ιδεῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑφίσταται ἀπόλυτος συσχετισμὸς μεταξὺ τῶν δύο (συνειρμὸς σημαίνει συσχετισμὸς).

Ὅπως εἶναι φανερόν, ὁ συνειρμισμὸς ἦταν ἀπλῶς ἡ ἐπὶ τῆς Ψυχολογίας ἐκφρασις τοῦ γενικοῦ ρεύματος τοῦ μηχανισμοῦ ποὺ ἐπικρατοῦσε τὸν περασμένο αἰῶνα, εἰδικῶς δὲ ἀντανάκλασις τῆς προόδου εἰς τὴν φυσιολογία τοῦ ἐγκεφάλου.

Βέβαια ὑπῆρξαν διάφοροι βαθμοὶ συνειρμισμοῦ, καὶ ὁ μεγάλος Ἀμερικανὸς ψυχολόγος William James ἀνέπτυξε τὴν θεωρίαν ἰσοτίμου ἀλληλεπιδράσεως ψυχῆς καὶ σώματος, ἐνῶ ὁ McDougall, μιὰ ἄλλη σπουδαία μορφή στὴν Ψυχολογία, ἐπολέμησε ἀνοικτὰ τὸν συνειρμισμὸν, στὸν ὁποῖον ἀντέταξε τὴν ὑπαρξίαν «βιολογικῆς σκοπιμότη-

τος», πού καλύπτει ὅλες τὶς ζωικὲς ἐκδηλώσεις, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ψυχικῶν.

Τὸν ἴδιο καιρὸ, ἐξ ἄλλου, εἰς τὶς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος, σὲ μέρες εὐζωίας καὶ καθωσπρεπισμοῦ, ἐξεπήδησε σὰν πραγματικὴ ἐπανάστασις ἡ ψυχαναλυτικὴ σχολὴ τοῦ τότε νευρολόγου Freud, πού τὸν ἀκολούθησε ὁ τότε ψυχίατρος Jung. Ὁ σάλος ὠφείλετο ὅχι τόσο εἰς τὴν πραγματικὴ ἀξία τῆς νέας σχολῆς—εἰς τὴν ἀνακάλυψι δηλ. ὅτι τὸ συνειδητὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ (σὰν ὁρατὸ μέρος ἐνὸς παγόβουνου) ἐλάχιστο μόνον τμῆμα ψυχικῆς δραστηριότητος ἡ ὁποία ἐκτείνεται κυρίως κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς συνειδήσεως—ὁ σάλος δὲν ὠφείλετο τόσο εἰς τὴν ἀνακάλυψι τοῦ «ἀσυνειδήτου», ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι τὸ κύριο αἷτιον ὑπάρξεως ὅσο καὶ αἷτιον διαταραχῶν αὐτοῦ τοῦ ἀσυνειδήτου, ἀποτελοῦσε ὁ σεξουαλικὸς παράγων. Ἡ ψυχαναλυτικὴ σχολὴ τοῦ Freud χρησιμοποίησε παραλληλισμούς με μηχανικὰ σχήματα, τὸν ἴδιο καιρὸ πού εἰς τὴν Ρωσία οἱ πρωτότυπες ἐργασίαι τοῦ Pavlov με τὰ ἀντανακλαστικά ὑπέσχοντο τὴν λύσι γιὰ ὅλες τὶς ζωικὲς ἀντιδράσεις. Ἔτσι οἱ ὁπαδοὶ τοῦ μηχανισμοῦ ἐνισχύθησαν πάλι καὶ ἐκμεταλλεύθησαν αὐτὸν τὸν ἀπόλυτον ντετερμινισμό, πού συνεπλήρωνε (ὅπως νόμιζαν) τὶς ἀντιλήψεις τους περὶ τῆς ἀνθρωπίνης μηχανῆς.

Ὅταν ὅμως πέρασε ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμός τῆς τεχνικῆς προόδου καὶ ὅταν οἱ ἀπλοῖ κ ἐ σ ε ι ς με τὰ μηχανικὰ πρότυπα ἄρχισαν νὰ φαίνωνται ἀνεπαρκεῖς κατὰ τὴν ἐφαρμογὴ τους ἐπὶ βιολογικῶν φαινομένων, δημιουργήθηκε μία ζωηρὴ κίνησις με σύνθημα: «πίσω εἰς τὸν ἰδεαλισμόν». Τὸ σύνθημα αὐτὸ δὲν ὀλοκληρώθηκε βέβαια, ἔθεσε ὅμως τὶς ἰατρικὲς καὶ συναφεῖς ἐπιστῆμες ἐπὶ νέας βάσεως. Ἡ προηγουμένη οἴησις ἀπέναντι εἰς τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς ἀνεχαιτίστη καὶ ἔδωσε τὴν θέσι της σὲ μιὰ περισσότερον συνθετικὴ (κατὰ τὶς προθέσεις της τουλάχιστον) ἐνατένισι. Ἐλλείπει δὲ ἀποτελεσματικωτέρας θεωρίας, ἐπροβλήθησαν διάφορες συγχρονισμέναι τροποποιήσεις μιᾶς (τελεολογίας) με βιολογικὴ χροιά, ὅπως περίπου τὴν ἤθελε ὁ McDougall.

Τέτοια πάνω-κάτω ὑφή, λοιπόν, εἶχε τὸν τομέα τῆς Ψυχολογίας, ἡ ὀλοκαίνουσα Σχολὴ τῆς Gestalt Psychologie καὶ τροποποιημένη Ψυχαναλυτικὴ Σχολὴ τῆς Jung, πού μετωνομάσθηκε εἰς «Ἀναλυτικὴ Ψυχολογία».

Ἡ «Ψυχολογία Συνόλων», πού εἶναι τὸ ρισσότερον γνωστὸ ὡς Gestalt Ψυχολογία καὶ συγγενεῖται σὲ πολλὰ με τὸν Jung, ἐφανίσθηκε τὸ 1924, ἐν μέρει ἐπάνω εἰς θεμέλια τῆς βιολογικῆς σκοπιμότητος τῆς εἶχε θέσει ὁ κατὰ τοῦ συνειρητισμοῦ μηχανισμοῦ διαμαρτυρόμενος McDougall. Εἰς τὰ 1912, μελετώντας τὰ προβλήματα τῆς ἀντιλήψεως τοῦ φωτός, ὁ καθηγητὴς Wertheim ὑπεστήριξε ὅτι ἡ σχέσηισ ὀπτικοῦ ἐρεθισμοῦ καὶ ὀπτικῆς ἀντιλήψεως ἦσαν ἀπλῆ μηχανικὴ σχέσηισ—πρᾶγμα τὸ ἀπεδείκνυον τὰ πειράματά του ἐπὶ τῆς φθαλμαπάτης. Καί, μετὰ τὸν πρῶτον πόλεμον, ἐξεσπάθωσε μαζὶ με τὸν Koffka τὸν Köhler ἐναντίον τῆς ἀτελευτήτου ἀλύσεως τῆς σκοπούσης ἡ ἀνεύρη ἀγνώστου μηχανικῶν νόμων, καὶ διεκήρυξε, διὰ μὲν ὀλοκληρωμένης θεωρίας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δρᾷ ὡς σύνολον καὶ ἀντιλαμβάνεται τὸ περιβάλλον του ὡς σύνολον, ὅτι οἱ ἰδιότητες του καὶ οἱ ἀντιδράσεις του δὲν εἶναι πλῶς τὸ «ἀριθμητικὸν ἄθροισμα» ἐπὶ μέρους ἰδιοτήτων καὶ ἀντιδράσεων—δεδομένου ὅτι εἶναι φύσει ἀδύνατον νὰ ὑποβληθῆ εἰς τὴν ἐπίδρασι ἐν ὅς μεμονωμένου ἐπισηματος. Ἡ Σχολὴ αὐτῆ, παρ' ὅλη τὴν ἰσθησι πού προσέκαλεσε κατὰ τὸν μεσοπόλεμον, δὲν πῆρε περιέργως μεγάλη ἀνάπτυξιν παρά μεταπολεμικῶς, ὅταν ἡ Ψυχιατρικὴ τῆς ἔδωσε τὸ χέρι.

Εἰς τὴν Ψυχαναλυτικὴν οἰκογένεια πού ἄρχισαν, ὡς γνωστὸν, ἔριδες. Ὁ Adler καὶ ὁ Jung ἄφησαν τὸν Μεγάλον Διδάσκαλον τὸν καὶ ἐτράβηξαν τὸν δικὸν τους δρόμον, ἰδρύσαστας τὴν Ἀτομικὴν ὁ ἕνας, καὶ ὁ ἄλλος τὴν Ἀναλυτικὴν Ψυχολογίαν. Ἔτσι ἡ σύγχρονη Ψυχαναλυτικὴ Σχολὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν πιστοῦς φροῦδικοῦς, παρ' ὅλο πού σήμερον πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔχουν κάπως παρεκκλίνει τῆς αὐστηρᾶς φροῦδικῆς ὀρθοδοξίας σχηματίζοντας δικήν τους, κατὰ κάποιον τρόπο, ὀμάδα (ἡ Melanie Klein εἰς τὴν

γλία, Alexander, Horney, Sullivan καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Ἀμερικὴν).

Εἰς τὴν Εὐρώπῃ, ἐν τούτοις, ὁ Jung, ψυχίατρος κατὰ βάσι καὶ γεμᾶτος φιλοσοφικὰς ἀνησυχίας, συνέχισε τὴ μελέτη τοῦ Ἀσυνειδήτου καὶ ἀνοίξε μιά τεράστια θύρα πρὸς ὅ,τι ὁ ἴδιος ὠνόμασε καὶ περιέγραψε ὡς «Ὁ μ α δ ι κ ὸ ἀσυνειδήτου». Οἱ μελέτες του αὐτὲς τὸν ἔφεραν κοντὰ ὄχι μόνον σ' ἕναν ἐπιστημονικοποιημένον Χριστιανισμό, ἀλλὰ καὶ κοντὰ στὴν Ψυχολογία, τὴν μελέτη τῶν ἀποκρύφων καὶ τὴν ἀνθρωπολογία, μὲ δυὸ λόγια ἔγινε ὁ «ψυχίατρος-φιλόσοφος» τοῦ αἰῶνος μας, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου χρησιμοποιοῦντο ἀπ' τὶς πλέον ἐπερὸκλιτες ὁμάδες, ὡς ἀντίβαρο, ἢ καὶ ὄπλο ἀκόμα, ἐναντίον τοῦ Freud.

Ἐνα ἄλλο τεραστίον σημάσιον γεγονότος, ποὺ ἐξεπλήθησε ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ψυχολογίας εἰς τὸν 20ὸν αἰῶνα, εἶναι ἡ ἐμφάνισις τῆς Στατιστικῆς, ἡ ὁποία, ἐνῶ ἐφευρέθηκε, τρόπον τινά, γιὰ τὴν Ψυχολογία, ἐξάπλωσε σὰν πυρκαϊὰ σὲ ὅλες τὶς κατευθύνσεις, καὶ σήμερα ἡ Στατιστικὴ ἀποτελεῖ τὴν πεμπτοῦσιάν τῆς μεταβολῆς ποὺ περνάει, ὅπως θὰ ποῦμε ἀμέσως, ἡ ἱατρικὴ.

Στὰ πολὺ τελευταῖα χρόνια, μία νέα τάσις ἐμφανίζεται στοὺς ψυχολογικοὺς κύκλους, μὲ ἐπικεφαλῆς τόν, γερμανικῆς προελεύσεως, καθηγητῆ τοῦ Λονδίνου Eysenck ποὺ ἐπιμένει εἰς τὴν ριζικὴ ἀναθεώρησι ὅλων τῶν ἀπόψεων γιὰ τὶς ὁποῖες δὲν ὑπάρχει ἀπόλυτη ἐπιστημονικὴ βάσις καὶ ποὺ χρησιμοποιοεῖ τὸ πείραμα ἐπὶ ἀνθρώπων καὶ ζῶων σὲ ἀπίστευτα μεγάλα κλίμακα. Εἶναι ἡ περίοδος τῆς ἐπιστημονικότητος, ποὺ ὅπως θὰ δοῦμε ἀντανακλᾶ τὴν ἐπαναστατικὴν μεταρρύθμισιν ποὺ διέρχεται ἡ Ψυχιατρικὴ.

Ὡς τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις, ἡ Ψυχιατρικὴ πολὺ λίγο διέφερε ἀπὸ τὶς δαιμονιακὰς δοξασίας τῶν πρωτογόνων, τὶς συνδεδεμένες μὲ τὴν εἰδωλολατρεία ἢ τὴν Ἱερά Ἐξέτασι. Ὑπῆρξαν βραχύνθια φωτεινὰ διαιρήματα, ὁ Ἱπποκράτης, ἡ ἀρχαία Κώϊς, ὁ Ἀρεταῖος ὁ Καππαδόκης, ὁ Ἀσκληπιᾶδης, πῶ ἐπειτα ὁ Κέλσιος.

Ὅμως ἡ ἀπίθανη τραγικότης τῶν ψυχοπαθῶν τοῦ Μεσαίωτος, 100.000 τῶν ὁποί-

ων ἐκάηκαν ζωντανοὶ ὡς μάγοι ἢ μάγισσες, καὶ τὸ ἐξ ἴσου ἀπίθανον χάος εἰς τὸ ὁποῖον εἶχαν περιπέσει οἱ ἀντιλήψεις περὶ ψυχικῶν νόσων, συνεχίστηκαν σχεδὸν ὡς τὴν ἡμέραν ποὺ ὁ Πινέλ ἀνοίξε τὰ ὑγρά, πανάθλια καταγωγὰ τῆς Salpêtrière, τὸ 1800, κι ἔβγαλε τὰ σίδερα ἀπ' τὰ σκελετωμένα μέλη τῶν ἀνθρώπων «ποὺ εἶχαν χάσει τὴν ψυχὴν τους». Τὰ σίδερα καταργήθησαν σύντομα καὶ εἰς τὶς ἄλλες εὐρωπαϊκὰς χώρας, ὁμως τὴν Ψυχιατρικὴν τὴν ἀναχαίτιζαν ἄλλα δεσμά... Καίτοι κατὰ τὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνος εἶχαν φανῆ τεράστιες μορφές, σὰν τὸν Kräpelin καὶ τὸν Bleuler, ποὺ ἔθεσαν τὶς βάσεις τῆς κλινικῆς Ψυχιατρικῆς καὶ περιέγραψαν μὲ ἀπόλυτη λεπτομέρεια ὅλα τὰ συμπτώματα τῆς σχιζοφρενίας, τῆς μανίας, τῆς μελαγχολίας, τῆς ιδεοληψίας, τοῦ ἄγχους κτλ., ὥστόσο τὸ συναισθηματικὸ κλίμα ἐναντι τῶν ψυχικῶν παθήσεων δὲν εἶχε ἀλλάξει ἀρκετά, οὔτε ἐκ μέρους τῶν ἰατρῶν οὔτε τῶν συγγενῶν: ὅλους τοὺς κατεῖχε (ὅπως σ' ἕνα βαθμὸν τοὺς κατέχει καὶ σήμερα ἀκόμη) ὁ ἀλλόκοσμος φόβος πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς—καὶ ἀπέφευγαν ὅσον τοὺς ἦταν δυνατὸ τὴν ἐπαφὴν μαζὶ τους.

Εἰς τὸν θεωρητικὸν τομέα ὑπῆρχαν, καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν, ἀφ' ἐνὸς ἡ σχολὴ ἡ ὁποία δέχεται τὴν ὀργανικὴν ὑπόστασιν τῶν ψυχικῶν νόσων (δηλ. βλάβη ὁρμονῶν, ἐνζύμων, μεταβολισμοῦ κτλ.) καὶ ἀφ' ἑτέρου αὐτοὶ ποὺ πιστεύουν ὅτι τὰ αἴτια εἶναι πνευματικῆς—ἄυλης τρόπον τινά—φύσεως. Ὁ Maudsley εἰς τὴν Ἀγγλίαν κι ὁ Griesinger εἰς τὴν Γερμανίαν ὑπεστήριξαν κατὰ τὸν 19ο αἰῶνα τὴν μὴ-μεταφυσικὴν ἄποψιν, ποὺ βρῆκε σύντομα πολλοὺς ὁπαδοὺς. Ἀργότερα ὁ Ἑλβετὸς Adolph Meyer, ἡγέτης τῆς Ψυχοβιολογικῆς Σχολῆς, μίλησε πρῶτος διὰ τὴν «πολυδιαστατικὴν ἀντίληψιν τῆς Ψυχιατρικῆς», ἐνῶ ἡ Σχολὴ τῆς Χαϊδελβέργης ἔβγαλε (ὡς ἐπόμενον) ψυχιάτρος σὰν τὸν Κάρλ Γιὰσπερς, ποὺ ἀσχολήθησαν μὲ φιλοσοφικὰς ἀπόψεις.

Ἡ ἀνθησις ποὺ πῆρε τελευταῖα ἡ Ψυχιατρικὴ ὀφείλεται, ὥστόσο, κυρίως στὴν πρόοδο ἄλλων κλάδων καὶ ἐπιστημῶν, ὅπως ἡ Ψυχολογία, ἡ Φυσιολογία, ἡ Νευροχειρουργικὴ (καὶ δὴ τοῦ ἐγκεφάλου), ἡ Βιο-

χημεία, ἡ Φαρμακολογία, ἡ Κοινωνιολογία, ἀκόμα καὶ ἡ Ἀνθρωπολογία. Αὐτὸ ἴσως ἐξηγεῖ σ' ἓνα βαθμὸν γιατί χώρες μὲ μεγάλη παράδοσι, ὅπως ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία κτλ., παρεχώρησαν τὴν πρωτοπορία εἰς τὴν Σκανδιναυία καὶ τὴν Ἀγγλία, εἰς τὶς ὁποῖες ἐπιτελεῖται αὐτὸ πού πρὶν ὠνόμασα ἐπαναστατικὴ μεταρρύθμιση, ἡ σημασία τῆς ὁποίας μόνον μὲ τὴν ἐμφάνισι τοῦ Φροῦδισμού μπορεῖ νὰ συγκριθῆ: "Ὅλες οἱ θεωρίαι τοῦ παρελθόντος ἔχουν τεθῆ ὑπὸ αἵρεσιν καὶ ἡ Ψυχιατρικὴ γράφεται ἀπὸ τὴν ἀρχή, μὲ πειραματικὰ κατὰ τὸ δυνατόν ἀποδείξεις καὶ μὲ τὴν βοήθεια τῆς στατιστικῆς ἐπεξεργασίας. Ἡ ἀσάφεια καὶ ἡ ὑποθετικότης δὲν ἔχουν πιά θέσι εἰς τὶς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, καὶ ὅταν ἡ λύσις ἐνὸς προβλήματος δὲν εἶναι ἐφικτὴ μὲ τὰ σύγχρονα μέσα, οἱ ψυχίατροι δηλώνουν θαρρατερὰ τὴν ἀγνοιά τους.

Εἰς τὸν θεραπευτικὸν τομέα, ἂν καὶ τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἱκανοποιητικὰ, αἱ μέθοδοι ἐξακολουθοῦν νὰ ἔχουν κάπως ἐμπειρικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ γενικῶς παρουσιάζουν

μεγάλην εὐλυγισία. Σ' αὐτὸ βοηθεῖ πολὺ ἡ ἀνάπτυξις τῆς Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς, ἡ δρᾶσις τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν, τῆς ἐργασιοθεραπείας καὶ τῆς ἐκλαϊκευτικῆς προσπαθείας. Ἡ ψυχοθεραπεία δὲν ἔχει πιά τὸν αὐστηρὸν ψυχαναλυτικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ γίνεται συνήθως σὰν μία φιλικὴ συζήτησις μὲ τὸν ἄρρωστο, ὥστε νὰ ἀντιληφθῆ ὁ ἴδιος τὸν μηχανισμό τῆς παθήσεώς του. Τέλος, μεγάλη ἐμφασις δίδεται στὴν ἀποθεραπεία, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἰατρός ἐξακολουθεῖ νὰ βλέπῃ τὸν θεραπευμένον ἀσθενῆ πρὸς ἀποφυγὴν ὑποτροπῆς. Ὡς ἐπιστέγασμα τῆς συνθετικῆς τάσεως ἤλθε ἡ ἀνάπτυξις τῆς Ψυχοσωματικῆς Ἰατρικῆς, πού μελετᾷ ὅλες τὶς παθήσεις οἱ ὁποῖες ἐνῶ ἔχουν ὄψιν ὀργανικῆς νόσου εἶναι ψυχικῆς προελεύσεως. Μὲ τὴν «Ψυχοσωματικὴν» αὐτὴν Ἰατρικὴν ἐδραιώνεται ἡ ἀντίληψις ὅτι τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι παρὰ δυὸ ὅψεις τῆς αὐτῆς ἐνότητος καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀντιδρᾷ πραγματικὰ ὡς σύνολο, ὅπως ἀπὸ ἄ λ λ η πλευρὰ ἀπέδειξε ἡ Gestalt Ψυχολογία.

Ἡ τάξις 1960-63 τῆς Σχολῆς Μαιῶν «Βασίλισσι Φρειδερίκη»
κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς 25ης Μαρτίου 1963.